

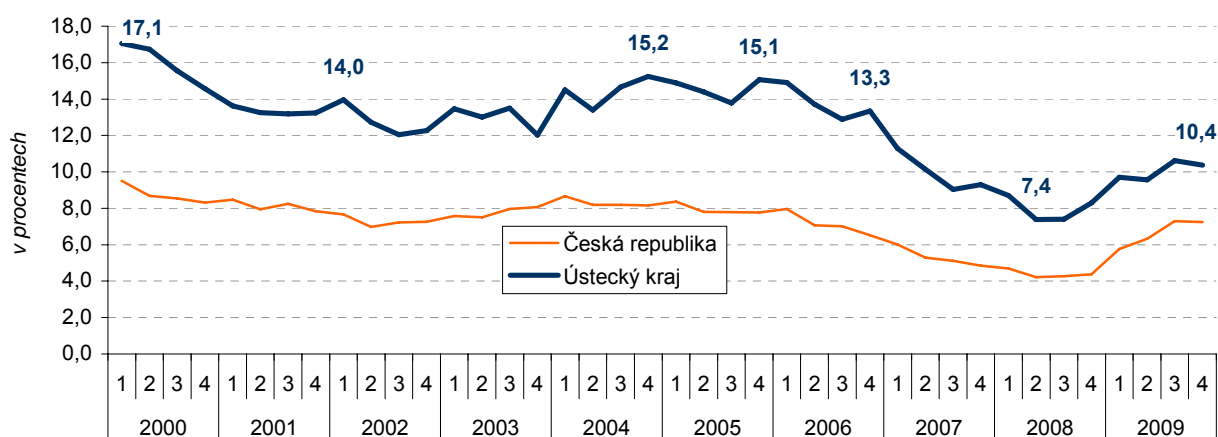
3. Využití pracovní síly

Ekonomický vývoj se na trhu práce projevil velmi významně

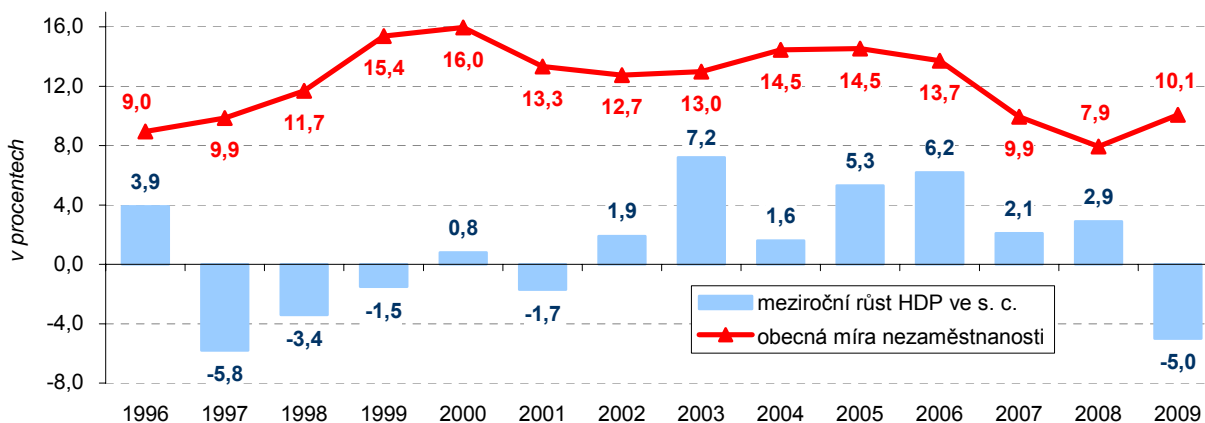
Ekonomický vývoj je jedním z nejvýznamnějších krátkodobých faktorů situace na trhu práce. A vzhledem k tomu, že na regionální úrovni je krátkodobých ekonomických indikátorů velmi málo, je to právě sama míra nezaměstnanosti, která je jedním z ukazatelů nejlépe vystihujících ekonomický vývoj.

Z tohoto pohledu bylo období let 2000 až 2009 velmi zajímavé. **V roce 2000** v Ústeckém kraji ještě **doznivaly důsledky hospodářského zpomalení z druhé poloviny 90. let**, které na kraj dopadlo velmi silně a trvalo déle, než v ČR jako celku. Z tohoto důvodu byla také míra nezaměstnanosti velmi vysoká (okolo 17 %). Už v průběhu roku 2000 se však počet nezaměstnaných snižoval a postupně s hospodářským oživením se situace na trhu práce zlepšovala. K určitému nárůstu nezaměstnanosti sice došlo ještě v letech 2004 a 2005, ale poté (až do poloviny roku 2008) **se na trhu práce velmi pozitivně projevoval příznivý ekonomický vývoj**, tažený, tak jako v celé ČR, do značné míry zahraniční poptávkou.

Graf č. 20 Obecná míra nezaměstnanosti v Ústeckém kraji (v %)

Graf č. 21 Vývoj hrubého domácího produktu a obecné míry nezaměstnanosti (v %)

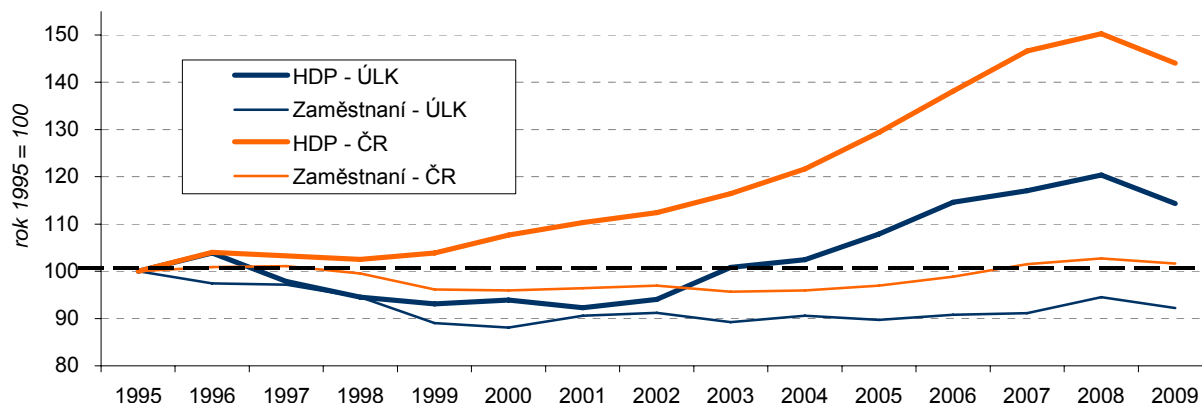
Počet nezaměstnaných klesl v roce 2008 na úroveň z roku 1995

Počet nezaměstnaných se v roce 2008 pohyboval dokonce **na úrovni z roku 1995**, tedy doby, před prvním prudkým zvýšením míry nezaměstnanosti v důsledku transformace ekonomiky z centrálně plánované na tržní. Od poloviny roku 2008, kdy se v české ekonomice začaly projevovat důsledky klesající zahraniční poptávky, se však počet nezaměstnaných a míra nezaměstnanosti opět prudce zvýšily.

Ovšem pokud porovnáme míru nezaměstnanosti v roce 2007 (tedy před recesí) a v roce 2009 (v době hospodářského poklesu), nejedná se v Ústeckém kraji, na rozdíl od ostatních krajů ČR, o velký nárůst (viz grafy č. 23 a 24 a kartogram č. 6). Důvodem tohoto opticky malého rozdílu je však pouze to, že na rozdíl od většiny regionů ČR, zde byla míra nezaměstnanosti i v době před hospodářským zpomalením relativně vysoká (přestože výrazně nižší, než například v roce 2000). Zatímco v ČR jako celku se v polovině roku 2008 pohybovala míra nezaměstnanosti

na úrovni 4,3 %, v Ústeckém kraji se jednalo o 7,4 %. Situace na trhu práce byla v té době natolik příznivá, že tuto míru nezaměstnanosti můžeme v kraji i ČR považovat za úroveň velmi blízkou frikční a strukturální nezaměstnanosti (tedy za nezaměstnanost způsobenou přirozenou obměnou zaměstnanců a nebo nevhodnou strukturou pracovních sil). Jinými slovy, míru nezaměstnanosti již nemůže pod tuto úroveň snížit zlepšení hospodářské situace, neboť tato nezaměstnanost již není způsobena cyklickým vývojem ekonomiky.

Graf č. 22 Vývoj HDP a zaměstnanosti v národním hospodářství (rok 1995 = 100)

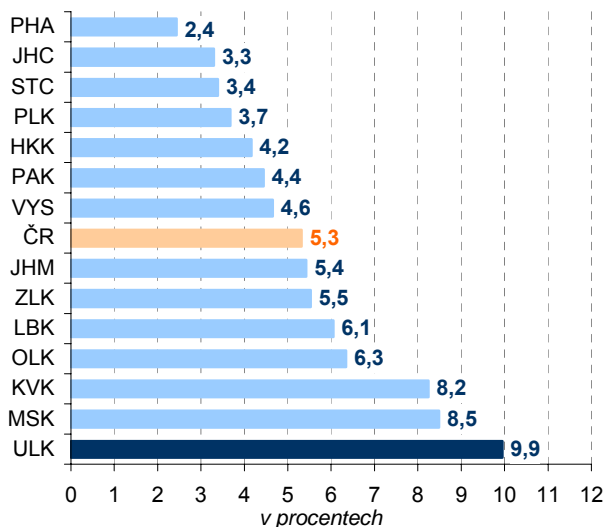
Roste produktivita práce, hospodářství je stále méně závislé na velikosti pracovní síly

Vedle cyklického vývoje ekonomiky je však pro trh práce důležitá i dlouhodobá strukturální změna jejich parametrů a potřeb. Vývoj posledních 20 let naznačuje, že **hospodářství je stále méně závislé na pracovní síle**, resp. její velikosti. To lze dokladovat například relativně stagnující zaměstnaností při reálném růstu ekonomiky (viz graf č. 22).

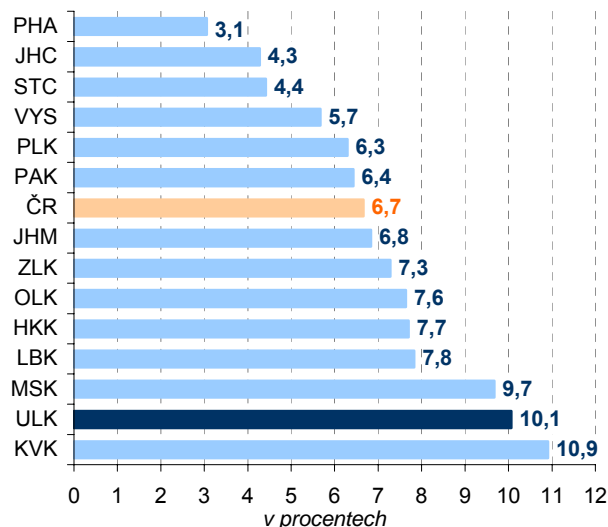
Hrubý domácí produkt je v Ústeckém kraji oproti roku 1995 vyšší o více než 14 %, ale k tomuto výkonu bylo zapotřebí o téměř 8 % méně zaměstnaných. V České republice jako celku je tento vývoj ještě výraznější a **nůžky se mezi výkonností ekonomiky a využitou pracovní silou** (zaměstnaností) rozevírají ještě dramatictější.

Jinými slovy, **produktivita práce** (měřená hrubým domácím produktem na jednoho zaměstnaného) vzrostla od roku 1995 v ČR jako celku o téměř 42 %, zatímco v Ústeckém kraji o 24 %. A přestože zde vše vztahujeme k roku 1995, období od roku 2000 je v tomto dlouhodobém vývoji Ústeckého kraje dominantní. Nepokračoval totiž již nadále pokles zaměstnanosti z 2. poloviny 90. let (zaměstnanost se stabilizovala) a hospodářství rostlo relativně stabilním tempem.

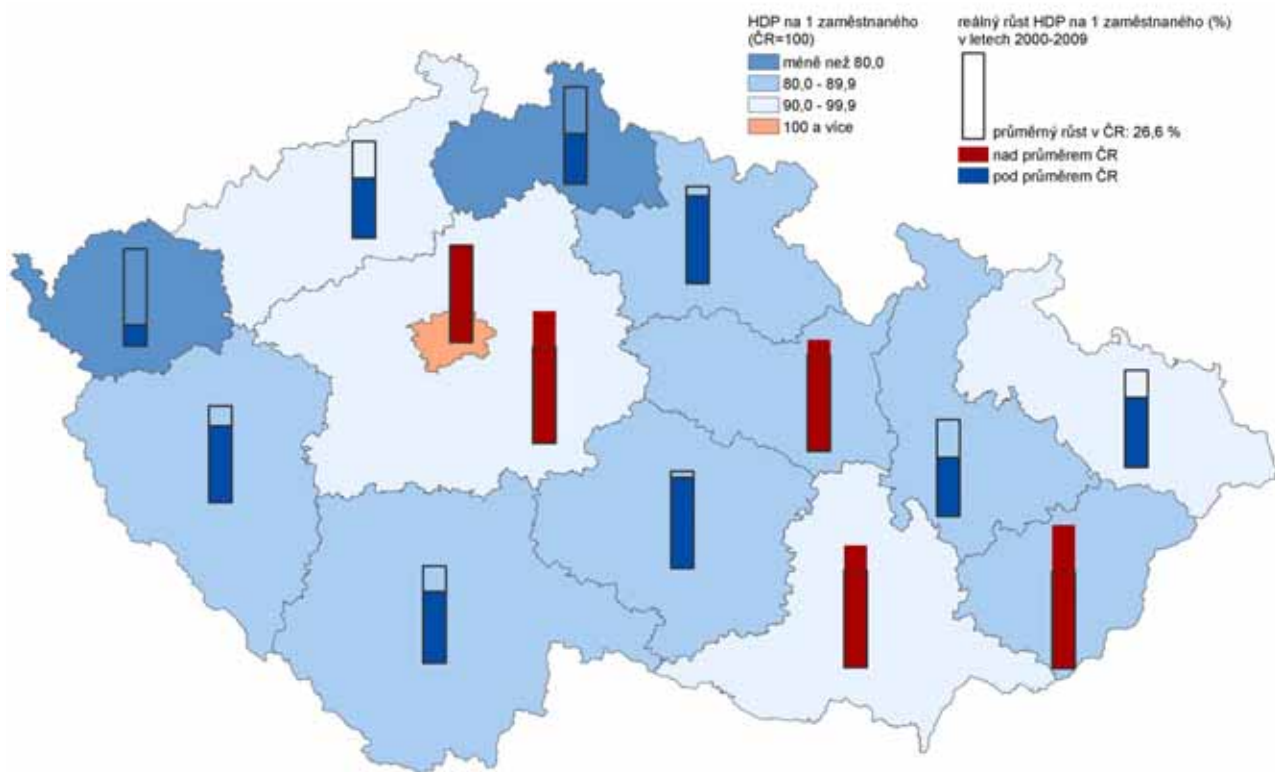
Graf č. 23 Obecná míra nezaměstnanosti v krajích ČR v roce 2007 (v %)

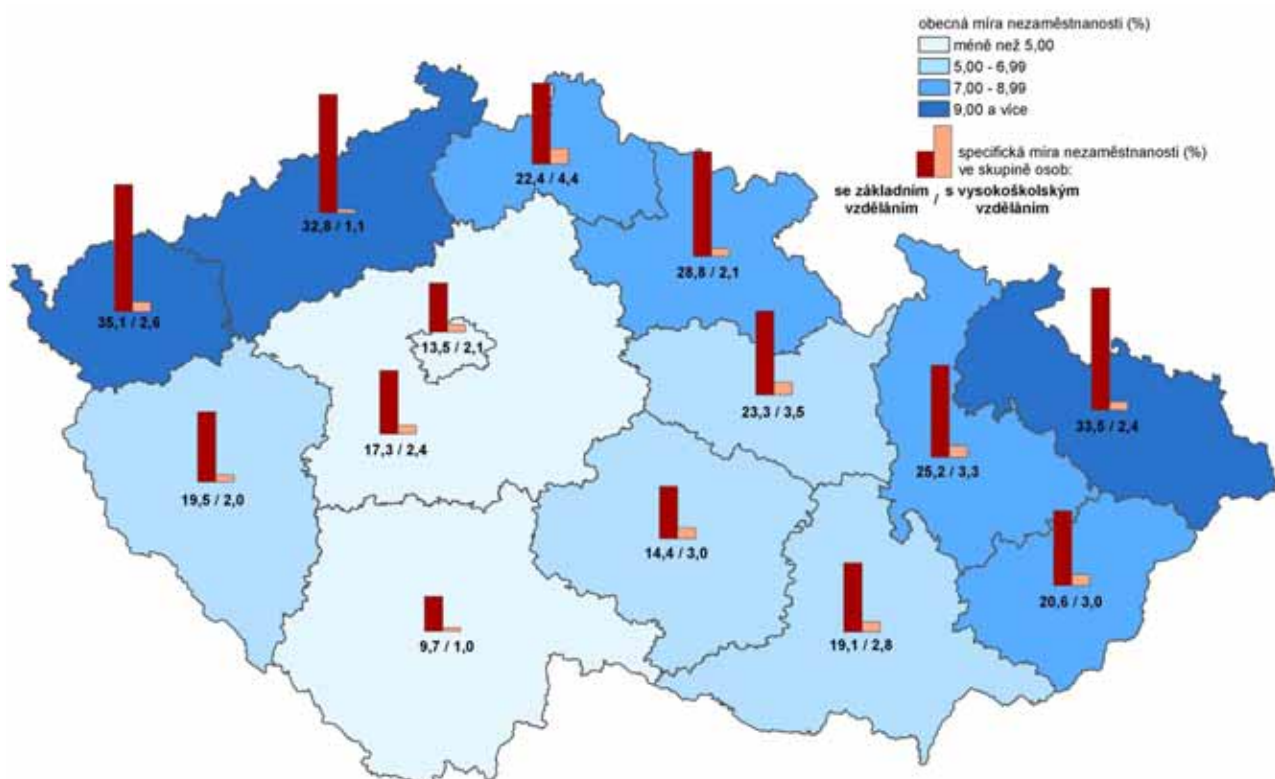
Graf č. 24 Obecná míra nezaměstnanosti v krajích ČR v roce 2009 (v %)

Kartogram č. 4 Produktivita práce podle krajů v letech 2000 až 2009

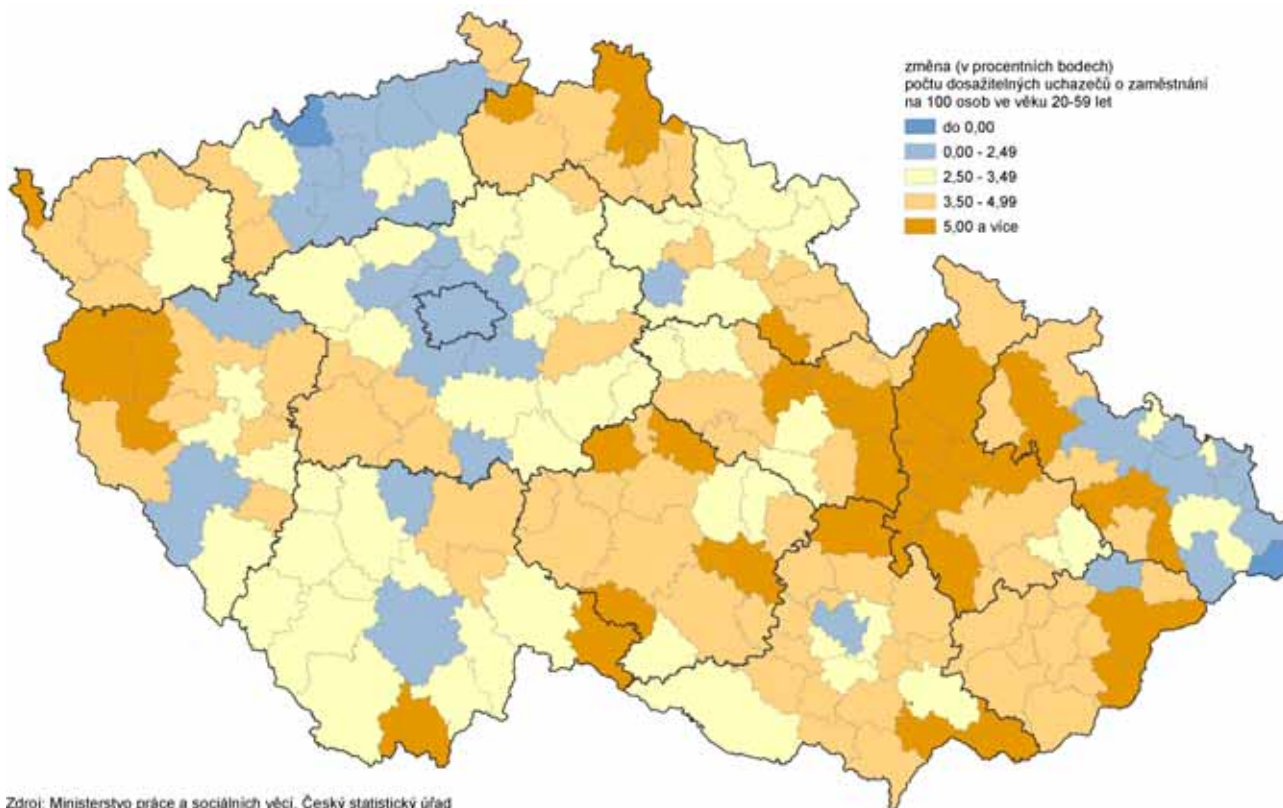

Kartogram č. 5 Obecná míra nezaměstnanosti a nezaměstnanost podle vzdělání v roce 2009

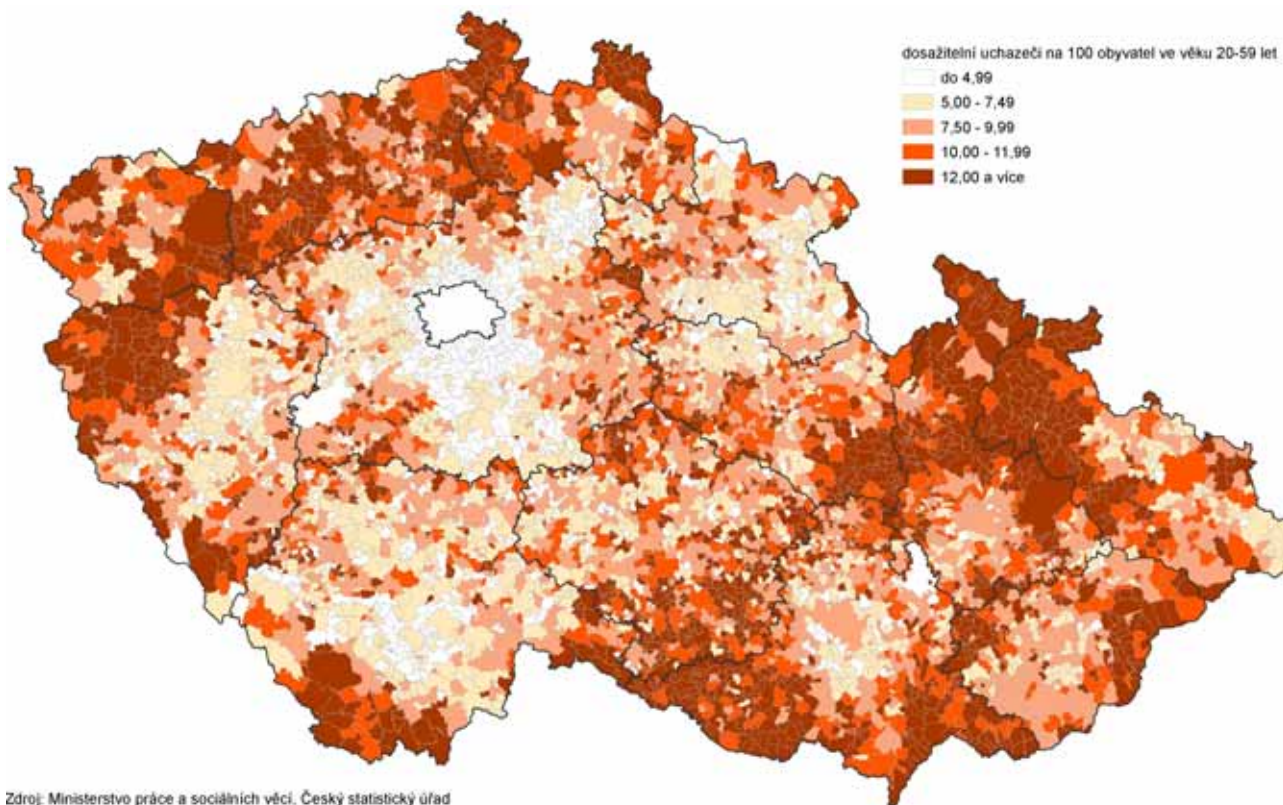

Zdroj: Vyběrové šetření pracovních sil (Český statistický úřad)

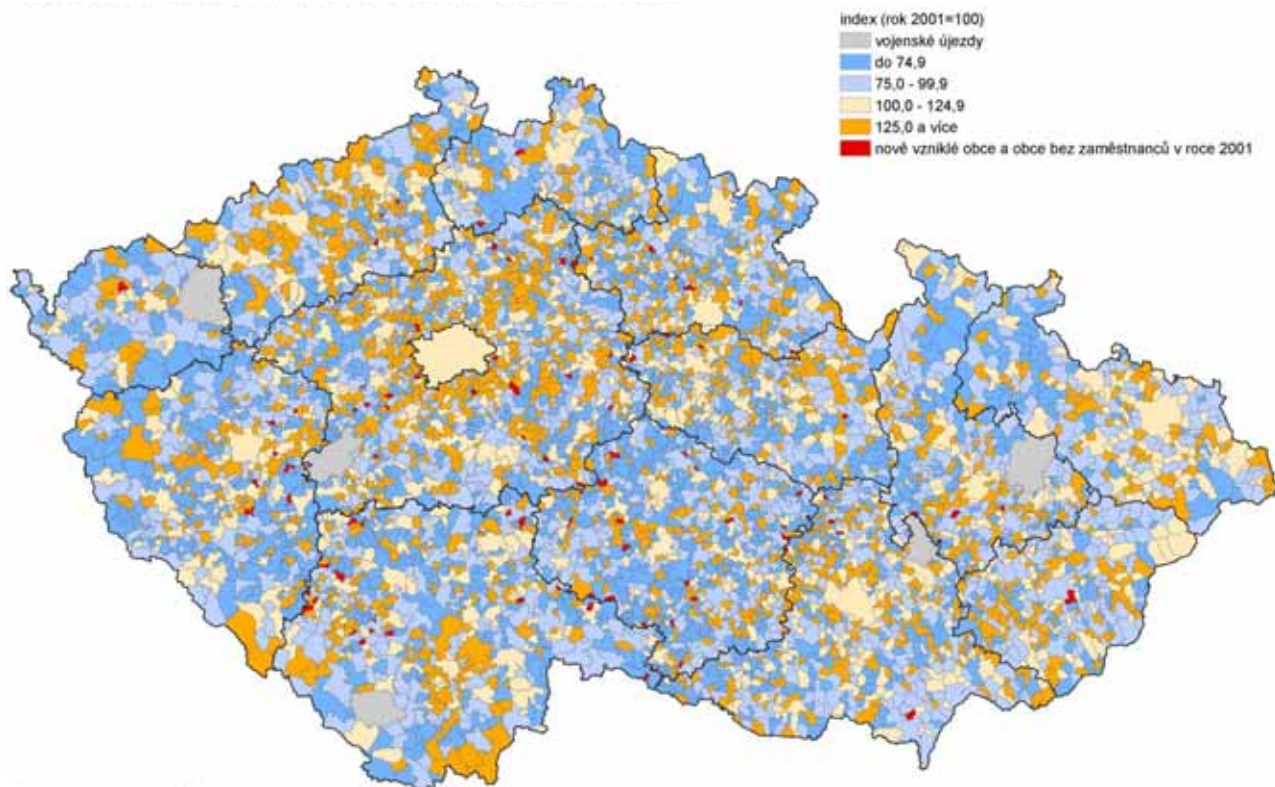
Kartogram č. 6 Změna míry nezaměstnanosti podle správních obvodů ORP v období 2007-2009 (stav k 31. 12.)

Kartogram č. 7 Míra nezaměstnanosti podle obcí k 31. 12. 2009

Kartogram č. 8 Změna počtu zaměstnanců podle obcí v letech 2001-2009

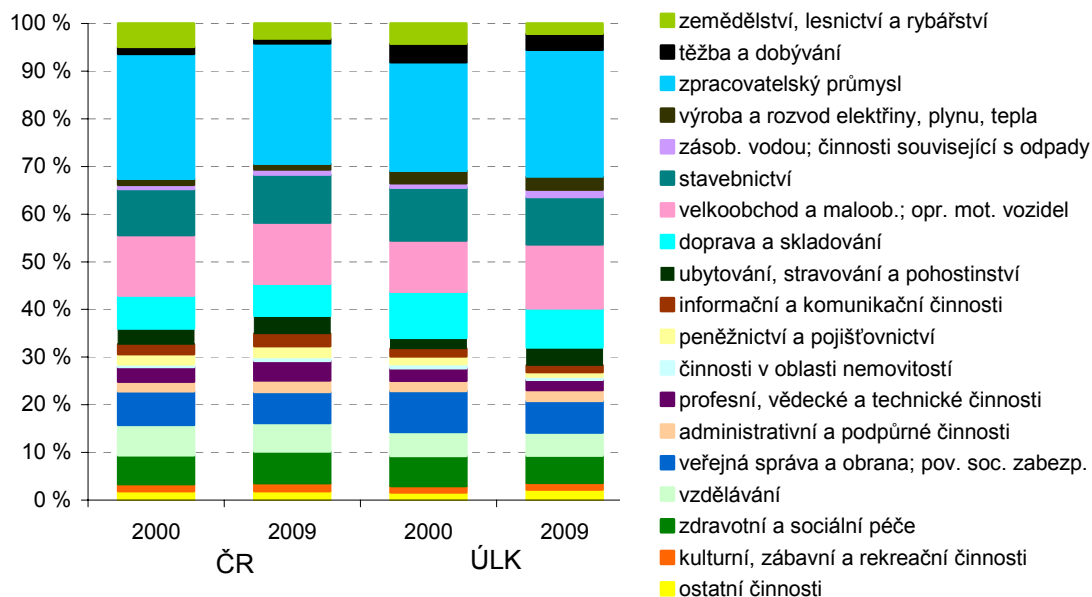
Zdroj: Ministerstvo financí ČR

V hrubých rysech je trh práce v Ústeckém kraji závislý na stejných odvětvích jako je tomu v ČR

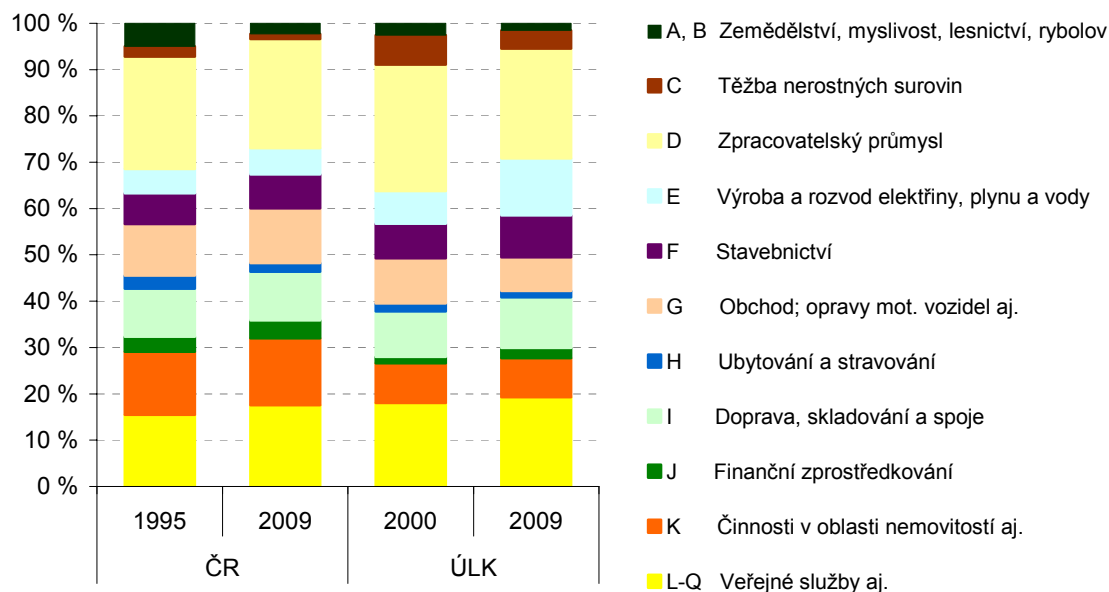
Stejně jako v České republice jako celku je trh práce v Ústeckém kraji nejvíce závislý na zpracovatelském průmyslu (uplatnění v něm nachází okolo 27 % obyvatel), obchodu (13 %), stavebnictví (10 %) a na dopravě (8 %). V úrovni závislosti na jednotlivých odvětvích však rozdíly oproti ČR existují. Například služby celkem zauímají na trhu práce v kraji významně nižší roli než v ČR, naopak těžba a energetika představují na trhu práce, vzhledem k charakteru regionu, podíl vyšší.

Vývoj odvětvové struktury trhu práce nebyl mezi lety 2000 a 2009 tak dramatický jako v 90. letech, nicméně kurčitému posunu i tak došlo. Posílila se pozice zpracovatelského průmyslu a obchodu, naopak dále poklesl význam těžby, energetiky či zemědělství.

Graf č. 25 Struktura zaměstnanosti podle odvětví CZ-NACE v ČR a Ústeckém kraji

Graf č. 26 Struktura hrubé přidané hodnoty podle odvětví OKEČ v ČR a Ústeckém kraji

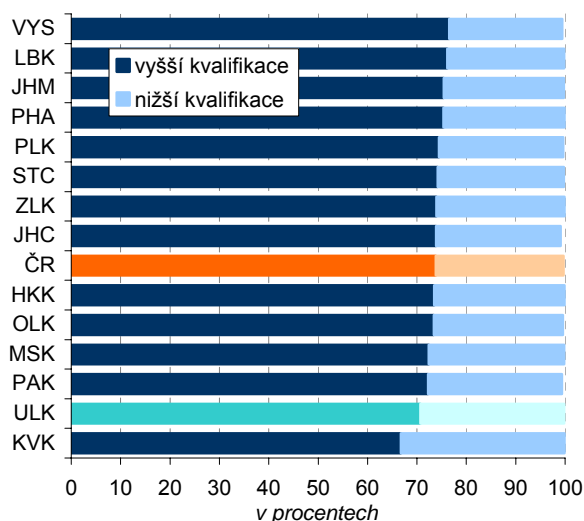

Význam těžby a hutnictví na trhu práce v kraji ustupuje ve prospěch technologicky náročnějších procesů

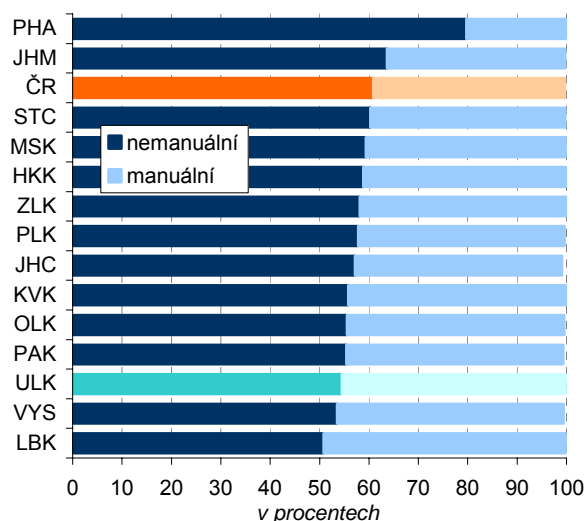
Zpracovatelský průmysl, jako nejvýznamnější odvětví jak na trhu práce tak pokud jde o hrubou přidanou hodnotu v kraji vytvořenou, je však velmi hrubé členění. Dostupné statistiky však v tomto nenabízí příliš podrobné členění. Jediné, co je k dispozici, jsou počty zaměstnanců a tržby vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy, které však jsou regionálně členěny podle sídla podniku a navíc pouze za podniky se 100 a více zaměstnanci. Přesto však je možné z těchto dat vyčíst alespoň základní tendence, které v kraji probíhají.

V období let 2000 až 2009 v kraji došlo z pohledu tržeb k poklesu významu těžby a výroby ostatních nekovových minerálních výrobků a kovových a kovodělných výrobků. Na druhou stranu rostl význam chemie, výroby strojů a zařízení a dopravních prostředků a elektrických a optických přístrojů. Jinými slovy, docházelo k ústupu ze závislosti na primárních zdrojích směrem k technologicky náročnějším zpracováním. Vývoj je podobný i pokud se podíváme na vývoj počtu zaměstnanců: na trhu práce rostl význam dopravních prostředků, elektrických přístrojů a strojů a naopak klesal význam a závislost regionu na těžbě, výrobě textilu a mírně i chemie. Přestože petrochemický průmysl je velmi významným producentem, ukazuje se, že jeho význam na trhu práce v kraji postupně klesá.

Graf č. 27 Podíl zaměstnanců s vyšší a nižší kvalifikací (podle KZAM) v roce 2009 (v %)

Graf č. 28 Podíl zaměstnanců v manuálním a nemanuálním zaměstnání (podle KZAM) v roce 2009 (v %)

Trh práce využívá více pracovníků s nižší kvalifikací a nabízí relativně více manuálních pozic

Struktura zaměstnaných v Ústeckém kraji podle Klasifikace zaměstnání (tj. nikoliv podle vzdělání zaměstnaných) naznačuje, že trh práce kraje patří spíše mezi ty, které potřebují a využívají pracovní sílu s relativně nižší kvalifikací¹³ a nabízí relativně více manuálních pozic¹⁴, než ve většině ostatních krajů (viz grafy č. 27 a 28). Zatímco v ČR jako celku se podíl pracovníků s vyšší kvalifikací pohybuje okolo 74 % a nemanuálních pracovníků okolo 61 %, v Ústeckém kraji je to 70 %, resp. 55 %.

Kraj nepatří mezi regiony s vysokou sezónní nezaměstnaností

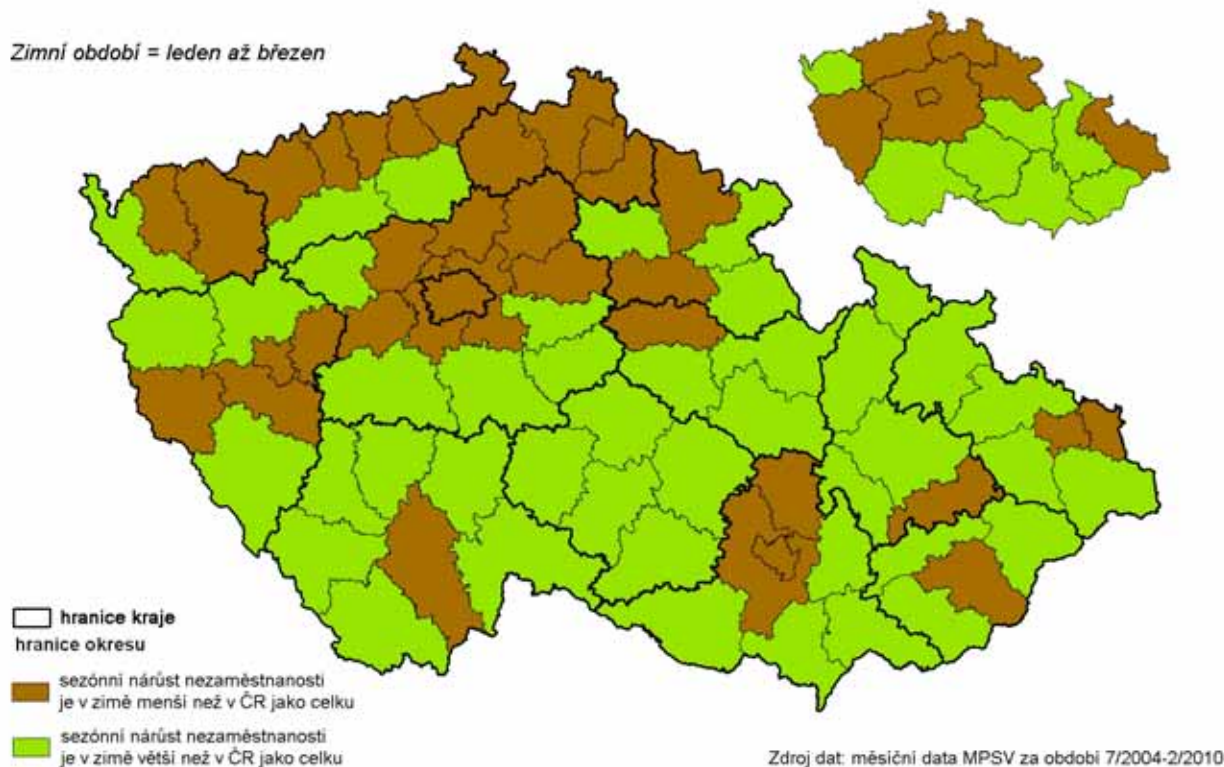
Zajímavým aspektem trhu práce je jeho sezónní charakter. Je již všeobecně známo, že v zimních měsících se nezaměstnanost zvyšuje z důvodu ukončení prací, které nelze provádět v tuto roční dobu (např. zemědělství, stavebnictví apod.). Stejně tak v letních měsících (resp. na konci léta) dochází často ke zvýšení nezaměstnanosti z důvodu příchodu absolventů na trh práce.

V tomto ohledu Ústecký kraj patří mezi regiony, kde se sezónnost nezaměstnanosti v zimních měsících příliš neprojevuje. Je to dáno hlavně jeho méně zemědělským charakterem, který je významně postaven na průmyslové výrobě, a také vysokým stupněm urbanizace kraje (kraj nemá jedno přirozené centrum, ale spíše pás větších měst – Děčín – Ústí nad Labem – Teplice – Most – Chomutov), neboť města jsou méně napojena na sezónní práce. Výjimku v kraji představují okresy Louny a Litoměřice, které jsou mimo tuto osu měst v Podkrušnohoří, a kde je zemědělská výroba významnějším odvětvím a sídelní struktura méně koncentrovaná.

Kartogram č. 9 Nezaměstnanost: význam zimní sezónnosti (leden-březen)

Je význam zimní sezónnosti větší či menší než v ČR jako celku?

Zimní období = leden až březen

¹³ Nižší administrativní pracovníci, provozní pracovníci ve službách a obchodě, pomocní a nekvalifikovaní pracovníci.

¹⁴ Kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví, řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři, obsluha strojů a zařízení, pomocní a nekvalifikovaní pracovníci